

Paper type: Research Article

Effect of Board Financial Expertise on the Relationship between Audit Committee Size and Financial Reporting Quality

Javad Ghanbari^{*1}, Mohammad Reza Nikbakht², Rasoul Lotfi³

Received: 2024/12/15

Accepted: 2025/03/15

Abstract

The quality of financial reporting plays an important role in the decision-making of different stakeholders. One of the factors that affects the quality of financial reporting is corporate governance. The size of the audit committee and the financial expertise of the board of directors are considered as corporate governance mechanisms. From the perspective of stakeholder, upper echelons and agency theories, the above-mentioned variables lead to improved quality of financial reporting. Therefore, the purpose of this study was to investigate the effect of the financial expertise of the board of directors on the relationship between the size of the audit committee and the quality of financial reporting. Thus, using the data of 92 companies listed on Tehran Stock Exchange and using multivariate regression models with panel data, this issue was investigated. The findings showed that the size of the audit committee had a positive and significant effect on the quality of financial reporting; moreover, the financial expertise of the board of directors positively moderated the relationship between the size of the audit committee and the quality of financial reporting. Policymakers, investors and creditors can use the results of the present study to make decisions with an open view regarding the role of the size of the audit committee and the financial expertise of the board of directors.

Key words: Audit Committee Size, Board Financial Expertise, Financial Reporting Quality, Accruals Quality.

 10.71600/jacgr.2024.1193600

How to cite this article: Ghanbari, J., Nikbakht, M., & Lotfi, R. (2025). Effect of Board Financial Expertise on the Relationship between Audit Committee Size and Financial Reporting Quality. Accounting and Corporate Governance Researches, 3(9), 25. (In Persian).

1. BSc. Student, Department of accounting, Higher education of Takestan, Takestan, Iran.

***Corresponding author:** Javadghanbary835@gmail.com

2. Prof., Department of Accounting, Tehran University, Tehran, Iran.

3. Assistant prof., Department of accounting, Higher education of Takestan, Takestan, Iran.

نوع مقاله: علمی پژوهشی

تاثیر تخصص مالی هیئت‌مدیره بر رابطه بین اندازه کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی

جواد قنبری^{۱*}، محمدرضا نیکبخت^۲، رسول لطفی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۲۵

چکیده

کیفیت گزارشگری مالی در تصمیم‌گیری‌های آحاد مختلف ذینفعان نقش مهمی دارد. یکی از عواملی که بر کیفیت گزارشگری مالی اثرگذار است، حاکمیت شرکتی می‌باشد. اندازه کمیته حسابرسی و تخصص مالی هیئت‌مدیره به عنوان سازوکارهای حاکمیت شرکتی در نظر گرفته می‌شوند. از دیدگاه نظریه‌های ذینفعان، پله بالاتر و نمایندگی متغیرهای مزبور موجب بهبود کیفیت گزارشگری مالی می‌گردند. بنابراین هدف پژوهش حاضر در راستای پاسخ به نظریه‌های اشاره‌شده، بررسی تاثیر تخصص مالی هیئت‌مدیره بر رابطه بین اندازه کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی می‌باشد. از این‌رو با بهره‌گیری از اطلاعات ۹۲ شرکت پذیرفته شده در بورس و اوراق بهادار تهران و با استفاده از مدل‌های رگرسیون چند متغیره با داده‌های ترکیبی به بررسی این موضوع پرداخته شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی تاثیر مستقیم و معنادار دارد و همچنین تخصص مالی هیئت‌مدیره رابطه بین اندازه کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی را به صورت مثبت تعدیل می‌کند. سیاستگذاران، سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان می‌توانند با استفاده از نتایج پژوهش حاضر با دیدی باز در رابطه با نقش اندازه کمیته حسابرسی و تخصص مالی هیئت‌مدیره به تصمیم‌گیری بپردازند.

کلیدواژه‌ها: اندازه کمیته حسابرسی، تخصص مالی هیئت‌مدیره، کیفیت گزارشگری مالی، کیفیت اقلام تعهدی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

10.71600/jacgr.2024.1193600

استناد: قنبری، جواد؛ نیکبخت، محمدرضا؛ لطفی، رسول (۱۴۰۳). تاثیر تخصص مالی هیئت‌مدیره بر رابطه بین اندازه کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی. پژوهش‌های حسابداری و راهبری شرکتی، ۳(۹)، ۴۳ - ۲۵.

۱. دانشجوی کارشناسی، گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی تاجیکستان، ایران. *نویسنده مسئول: Javadghanbary835@gmail.com

۲. استاد گروه حسابداری، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۳. استادیار گروه حسابداری، دانشکده حسابداری و مدیریت، موسسه آموزش عالی تاجیکستان، تاجیکستان، ایران.

مقدمه

استانداردهای حسابداری آماده‌سازی و ارائه گزارشات مالی را مشخص می‌کنند و مدیران مسئول تهیه و انتشار گزارشات مالی شرکت‌ها می‌باشند. گاهی مدیران برای حفظ موقعیت شغلی و منافع شخصی خود از انعطاف‌پذیری استانداردهای حسابداری سوءاستفاده می‌کنند و با دستکاری در معاملات مختلف داده‌های گزارشات مالی را دوراز واقع نشان می‌دهند و این موضوع سلامت گزارشگری مالی را زیرسوال برده، کیفیت آن را کاهش می‌دهد و زمینه ورشکستگی مالی شرکت‌ها را فراهم می‌سازد. یکی از اقداماتی که برای جلوگیری از رویه مزبور پیشنهاد شد حاکمیت شرکتی می‌باشد (شیکا و کنتیوک^۱، ۲۰۲۲). در کشور ایالات متحده برای تقویت حاکمیت شرکتی در سال ۲۰۰۲ قانون اس‌او‌ایکس^۲ ارائه شد^۳. در ایران نیز دستورالعملی تحت عنوان حاکمیت شرکتی ابلاغ شده است که از ابلاغ آن مدت زیادی نمی‌گذرد. حال باید بررسی شود که تا چه حدی این اقدامات توانسته‌اند منجر به بهبود کیفیت گزارشگری مالی شوند؟ از این‌رو اندازه کمیته حسابرسی به عنوان یکی از سازوکارهای حاکمیت شرکتی می‌تواند باهم‌افزایی که ایجاد می‌کند علتی برای بهبود کیفیت گزارشگری مالی در نظر گرفته شود. از طرفی دیگر تخصص مالی هیئت‌مدیره نیز به عنوان یکی دیگر از ارکان حاکمیت شرکتی می‌تواند برای تقویت نقش کمیته حسابرسی در کیفیت گزارشگری مالی علتی احتمالی به حساب آید.

بنابر موارد ذکرشده، همچنین با توجه به نقش کیفیت گزارشگری مالی در رفتارهای اخلاقی شرکت (مارتینز فررو^۴، ۲۰۱۵)، عدم تقارن اطلاعاتی (زولفیاتی و فدهیلا^۵، ۲۰۱۹؛ امیرآزاد و همکاران، ۱۳۹۷)، کاهش هزینه‌های تامین مالی و افزایش اعتماد عمومی (امیرآزاد و همکاران، ۱۳۹۷)، تصمیم‌گیری‌دهندگان (کاستلو و ویتنبرگ مورمن^۶، ۲۰۱۱)، تصمیم سرمایه‌گذاران (نواویا و همکاران^۷، ۲۰۱۳) هدف این پژوهش بررسی تاثیر اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی سنجیده شده به وسیله کیفیت اقلام تعهدی با نقش تعدیلی تخصص مالی هیئت‌مدیره است. تاکنون پژوهش‌هایی در این موضوع انجام گرفته است که تعداد معدودی را شامل می‌شود (بیلال و همکاران^۸، ۲۰۱۸؛ حاجیها و آزادزاده، ۱۳۹۸؛ خواجهی و همکاران، ۱۴۰۰؛ شیکا و کنتیوک^۹، ۲۰۲۲). از جمله تفاوت‌های پژوهش حاضر با پژوهش‌های یاد شده اولاً؛ در این است که برای سنجش کیفیت گزارشگری مالی از متغیر کیفیت اقلام تعهدی استفاده می‌کند. زیرا کیفیت اقلام تعهدی هزینه‌های نمایندگی را کاهش داده و اهداف سهامداران و مدیران را در یک راستا قرار می‌دهد (نمازی و رضایی، ۱۳۹۳) و از این حیث می‌تواند بیانگر کیفیت گزارشگری مالی باشد. در حقیقت مطابق آنچه که در بخش معرفی متغیر کیفیت اقلام تعهدی خواهد آمد این پژوهش ارزش پیش‌بینی‌کنندگی صورت‌های مالی را بررسی می‌کند. ثانیاً؛ با توجه به ساختار و بافت اقتصادی کشورها نمی‌توان کشورهای توسعه یافته را با کشورهای در حال توسعه یکی دانست، بنابراین پژوهش پیش‌رو کشور ایران را به عنوان یک کشور در حال توسعه به عنوان مکان اجرای پژوهش انتخاب کرده است. ثالثاً؛ نقش اندازه کمیته حسابرسی را در توضیح کیفیت گزارشگری مالی و همچنین نقش تعدیلی تخصص مالی هیئت‌مدیره را مورد کنکاش قرار می‌دهد. از طرفی عطف به نتایج متناقض پژوهش‌های مرتبط مثل پژوهش زارعی و قاسمی (۱۳۹۵) که نشان داد اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی تاثیر ندارد، نیاز است پژوهش حاضر با دوره زمانی متفاوت اجرا شود تا بتوان بهتر در خصوص رابطه متغیرهای مزبور اظهار نظر کرد.

بررسی روابط متغیرهای پژوهش حاضر می‌تواند اطلاعات لازم را جهت تصمیم‌گیری‌های مهم برای چهار دسته از افراد یعنی تحلیلگران، سهامداران، حسابرسان مستقل و سیاست‌گذاران فراهم آورد. منظور از سیاست‌گذاران، قانون‌گذاران بورس و اوراق بهادار

1. Shika & Kantiyok

2. The Sarbanes-Oxley Act of 2002 (SOX).

۳. در واقع می‌توان گفت که قانون اس او ایکس در سال ۲۰۰۲ به منظور بهبود اطمینان و دقت و درستی افشای اطلاعات شرکت‌ها جهت محافظت از سرمایه‌گذاران توسط فدرال ایالات متحده آمریکا تصویب شد.

4. Martinez ferrero

5. Zulfati & Fadhillah

6. Costello & wittenberg moerman

7. Newabia et al.

8. Bilal et al.

9. Shika & Kantiyok

و همچنین مسئولان سازمان حسابرسی می باشد. سیاست گزاران می توانند نسبت به اندازه موثر کمیته حسابرسی و لزوم تخصص مالی هیئت مدیره تصمیم گیری نمایند. از طرفی این پژوهش می تواند به سهامداران به عنوان انتخاب کنندگان هیئت مدیره در خصوص تخصص مالی هیئت مدیره مشورت بدهد. همچنین حسابرسان مستقل می توانند با آگاهی از نقش اندازه کمیته حسابرسی و تخصص مالی هیئت مدیره آگاهانه نسبت به برآورد خطر کنترل و تدارک آزمون های حسابرسی تصمیم گیری کنند. برآیند تصمیم های فوق در نهایت کارایی شرکت ها را بهبود می بخشد و اعتماد به بازار سرمایه را افزایش می دهد. از طرفی دیگر نتایج این پژوهش می تواند در تحلیل شرکت های بازار سرمایه مورد استفاده تحلیلگران قرار گیرد و بر نظر آنها نسبت به کیفیت گزارشگری مالی تأثیر بگذارد. از اینرو پرسش های پژوهش عبارت است از: آیا اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر دارد؟ آیا تخصص مالی هیئت مدیره تأثیر اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی را تعدیل می کند؟

ساختار ادامه پژوهش به شرح زیر است؛ در بخش دوم مبانی نظری و پیشینه پژوهش مورد بررسی قرار می گیرد؛ بخش سوم به شرح روش پژوهش، اندازه گیری متغیرها و مدل تحقیق می پردازد؛ بخش چهارم آمار توصیفی و آزمون فرضیه های پژوهش را شامل می شود و در نهایت بخش پنجم نتیجه گیری را در بر می گیرد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

اندازه کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی

کمیته حسابرسی با توجه به وظایفی که دارد، مانند بررسی و نظردهی درباره سیاست های حسابداری، مرور صورت های مالی و بررسی کفایت کنترل های داخلی نقش مهمی در کیفیت گزارشگری ایفا می کند (حسن، ۲۰۱۱). کمیته حسابرسی، هیئت مدیره را در نظارت بر گزارشگری مالی و همچنین مدیریت ریسک یاری می دهد. بر خلاف نظریه نهادی که اعتقادی به تأثیر کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی ندارد، از دیدگاه نظریه نمایندگی، کمیته حسابرسی بزرگتر با کاهش عدم تقارن اطلاعاتی، کیفیت گزارشگری مالی شرکت را بالا می برد و کنترل تصمیم گیری کارآمد را ممکن می سازد (حسن و همکاران^۱، ۲۰۲۲؛ عبدی و همکاران، ۱۳۹۸). هم راستا با نظریه نمایندگی، پیروان نظریه ذینفعان نقش کمیته حسابرسی را در بهبود کیفیت گزارشگری مالی مثبت ارزیابی کرده اند (تری و همکاران^۲، ۲۰۱۸). اندازه بزرگتر کمیته حسابرسی همگرایی را تقویت می کند؛ اجازه ترکیب توانایی ها و ایده ها را می دهد و می تواند مشارکت کارکنان را افزایش دهد، همچنین پژوهش ها نشان می دهد مشارکت کارکنان تأثیر مثبتی بر رضایت شغلی دارد، می تواند انحرافات کاری را کاهش دهد و در نتیجه فساد کاری را به صورت منفی تحت تأثیر قرار دهد. همچنین مشارکت در حسابرسی به نظام مالی ثبات می بخشد و اعتماد عمومی را افزایش می دهد (اکبری و همکاران، ۱۳۹۹). کمیته حسابرسی بزرگتر منجر می شود که اعضای آن در برابر تبانی مدیریت مقاومت بیشتری از خود نشان دهند و همچنین بهتر بتوانند بر فرایند گزارشگری مالی نظارت کنند (ماجیبو و همکاران^۳، ۲۰۱۸).

همچنین، مطابق نظریه علامت دهی، کمیته حسابرسی بزرگ، ریسک و هزینه سرمایه را برای ذینفعان کاهش می دهد؛ زیرا به عنوان سیگنالی عمل می کند که قابلیت اتکا فرایندهای داخلی را برای بازار مخابره می کند. از آنجا که تامین کنندگان سرمایه نمی توانند به طور مستقیم اطلاعات داخلی شرکت را ارزیابی کنند، با تکیه بر اندازه کمیته حسابرسی به عنوان سیگنالی از قابلیت اتکاء؛ افشائیات شرکت را پذیرفته و نرخ بازده مورد نظرشان را ارزیابی می کنند (اسدزاده و همکاران، ۱۴۰۲). از طرفی شرکت هایی که کمیته حسابرسی بزرگتری دارند بیشتر به افشای مسئولیت های اجتماعی می پردازند و احتمالاً کمتر دست به اقدامات فرصت طلبانه و گمراه کننده می زنند و این یعنی احتمال کیفیت گزارشگری مالی در این شرکت ها بالاست (برزگر و همکاران، ۱۳۹۸). البته تعداد خیلی زیاد عضو در کمیته حسابرسی کمی عملیات و همکاری را پیچیده می کند (جوهمانی^۴، ۲۰۱۷). افراد بیشتر در کمیته حسابرسی نشاندهنده دانش، ظرفیت و تجربه بیشتر است اما از طرفی هزینه بالایی نیز برای شرکت دارد. از اینرو

1. Hasan et al.
2. Trai et al.
3. Majiyebo et al.
4. Julhamani

اندازه مناسب برای کمیته مذکور پیشنهاد می‌شود (نوافلای و آلاروسی^۱، ۲۰۱۹). علی‌رغم اینکه نمی‌توان یک اندازه ثابت برای کمیته حسابرسی تعیین کرد اما با این وجود، از نظر پژوهشگران یک کمیته حسابرسی موثر و اثرگذار حداقل باید دارای سه عضو غیرموظف باشد. البته اندازه موثر کمیته حسابرسی می‌تواند به اندازه شرکت بستگی داشته باشد (جوهامانی، ۲۰۱۷؛ رحیم و همکاران^۲، ۲۰۱۵).

تخصص مالی هیئت‌مدیره، اندازه کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی

یکی از ویژگی‌های فردی که بر نحوه تفسیر، نحوه ارزیابی و تصمیم‌گیری فرد اثر می‌گذارد؛ تحصیلات است زیرا افراد تحصیل کرده توانایی مطالعه و سازگاری و اعتماد به نفس بالایی دارند. مدیران با سطح تحصیلاتی بالا در جذب منابع اطلاعاتی و مشاوره‌ای توانمند هستند و از طرفی نیز قدرت سیگنال دهی مثبتی دارند و به راحتی افراد متخصص دیگر را نیز می‌توانند به شرکت جذب کنند (عرب و همکاران، ۱۳۹۹). هیئت‌مدیره یک شرکت باید توانایی طرح سوالات پیچیده‌ای در خصوص حوزه‌های مدیریت ریسک، استراتژی شرکت، طرح‌های جانشینی مدیرعامل، رسیدن به اهداف مالی و استراتژیک را داشته باشد. برای رسیدن به توانایی طرح سوالات پیچیده در خصوص موارد ذکر شده هیئت‌مدیره نیازمند تحصیلات دانشگاهی در حوزه مالی و استراتژیک می‌باشد (نوافلای و آلاروسی، ۲۰۱۹). از طرفی دانش مالی اعضای هیئت‌مدیره این اجازه را به آنها می‌دهد تا با آگاهی و دانش خود، از ریسک و مدیریت آن و ضعف‌های کنترل داخلی آگاه شده و وظایف خود را در این راستا به خوبی انجام دهند. همان طور که شواهد تجربی نشان می‌دهد که شرکت‌هایی که در هیئت‌مدیره دارای افراد با دانش مالی هستند در مدیریت ریسک موفق‌تر و همچنین در افشای ضعف‌های کنترل داخلی و رفع آن دست بالا دارند و می‌توانند بطور موثر بر وظایف کمیته حسابرسی نظارت کنند (احمد و همکاران، ۲۰۱۵). علاوه بر موارد فوق؛ نظریه پله بالاتر^۳ چنین بیان می‌کند که درک، شناخت و ارزش‌های مدیران شرکت می‌توانند، انتخاب‌ها، استراتژی‌ها و نتایج قابل دستیابی شرکت را توضیح دهند و روی آنها اثر بگذارند. در این نظریه خصیصه‌های مشاهده‌پذیر مانند تحصیلات و تجربه کاری معیارهایی برای تعیین ویژگی‌های روانشناختی در نظر گرفته می‌شوند. مطابق نظریه پله بالاتر، تحصیلات و تخصص افراد به خصوص تخصص مالی هیئت‌مدیره می‌تواند بر نتایج کار آنها اثر بگذارد و نهایتاً باعث انجام بهتر وظایف توسط آنها گردد (بیلال و همکاران، ۲۰۱۸). علاوه بر نظریه پله بالاتر، نظریه سرمایه انسانی^۴ نیز معتقد است که تحصیلات و تجربه دانشگاهی این اجازه را به افراد می‌دهد تا بتوانند بر حل مسائل پیچیده فائق آیند (بیلال و همکاران^۵، ۲۰۲۳). همچنین از دیدگاه نظریه نمایندگی تخصص مالی هیئت‌مدیره آزادی عمل مدیران را کاهش داده و شفافیت و کیفیت گزارشگری مالی را بهبود می‌بخشد (بونتی و همکاران^۶، ۲۰۱۶).

بر خلاف نظریه نمایندگی که بیشتر بر نقش نظارتی و کنترلی هیئت‌مدیره تاکید می‌کند، نظریه وابستگی منابع^۷ بیشتر نقش مشاوره و راهنمایی هیئت‌مدیره را مدنظر قرار می‌دهد. از دیدگاه نظریه وابستگی منابع هیئت‌مدیره برای شرکت مهارت، تخصص و اطلاعات را فراهم می‌کند و بین شرکت و محیط ارتباط برقرار می‌کند. بنابراین طبق این نظریه تخصص مالی هیئت‌مدیره منجر به بهبود کیفیت گزارشگری مالی می‌گردد (پاولینس و همکاران^۸، ۲۰۱۰). همچنین هم‌جهت با موارد فوق؛ طرفداران نظریه ذینفعان^۹ همواره به دنبال توازن مسئولیت، پاسخگویی و قدرت در سرتاسر جامعه هستند. آنها بر این باورند که هیئت‌مدیره به عنوان یکی از سازوکارهای حاکمیت شرکتی می‌تواند در جهت افزایش کیفیت گزارشگری مالی موثر باشد. آنها تخصص مالی هیئت‌مدیره را یکی از ابزارهای قدرتمند برای هیئت‌مدیره می‌دانند که می‌تواند کیفیت گزارشگری مالی را منجر شود (تری و همکاران، ۲۰۱۸).

1. Newafly & alurussi

2. Rahim et al.

3. The upper echelons theory

4. The human capital theory

5. Bilal et al.

6. Bonetti et al.

7. The resource dependency theory

8. Paulinus et al.

9. The stewardship theory

پیشینه پژوهش

خان محمدی و مویدی آملی (۱۴۰۱) در پژوهش خود به بررسی تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی بر کیفیت صورت های مالی پرداختند. نتایج حاصل از پژوهش آنها نشان می دهد که استقلال، تخصص و اندازه کمیته حسابرسی با کیفیت صورت های مالی رابطه معناداری دارد. در حقیقت ویژگی های کمیته حسابرسی می توانند مدیریت سود را در شرکت ها پیش بینی کنند. زارعی و قاسمی (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی اثر ویژگی های کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی پرداخته اند. نتایج تجزیه و تحلیل اطلاعات استخراج شده از ۱۲۱ شرکت بورس و اوراق بهادار تهران نشان می دهد که رابطه ای بین ویژگی های کمیته حسابرسی یعنی استقلال، اندازه، تخصص و سابقه مدیریت اعضای کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی که توسط مدیریت سود اندازه گیری شده بود وجود ندارد.

در همین راستا، نسل موسوی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان تاثیر کیفیت حسابرسی بر رابطه بین ویژگی های کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی نشان دادند که ویژگی های کمیته حسابرسی از جمله اندازه کمیته حسابرسی، با کیفیت گزارشگری مالی محاسبه شده از طریق کیفیت اقلام تعهدی رابطه مثبت و معناداری دارد. همچنین نتایج حاصل از پژوهش آنها تاثیر کیفیت حسابرسی را بر رابطه بین ویژگی های کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی تأیید می کند. علاوه بر این حاجیها و آزادزاده (۱۳۹۸) در پژوهش خود با عنوان ویژگی های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت های مالی با تاکید بر اندازه موسسه حسابرسی و حاکمیت شرکتی نشان دادند که ویژگی های کمیته حسابرسی و قابلیت صورت های مالی ارتباط منفی و معناداری با یکدیگر دارند. از طرفی نتایج کار آنها نشان می دهد که اندازه هیئت مدیره رابطه بین تخصص کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت های مالی را به شکل مثبت و استقلال هیئت مدیره رابطه بین اندازه کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت های مالی را به شکل منفی تعدیل می کند.

بیلال و همکاران (۲۰۲۳) در تحقیقی به بررسی تاثیر سطح تحصیلات، جنسیت و تجربه حرفه ای اعضای کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی پرداختند. نتایج تحقیق آنها نشان داد که حضور اعضای با تحصیلات تکمیلی^۱ در کمیته حسابرسی موجب کاهش احتمال مدیریت سود می شود. همچنین آنها دریافتند که حضور زنان با تحصیلات تکمیلی بیش از حضور مردان با تحصیلات تکمیلی میتواند احتمال مدیریت سود را کاهش دهد. از طرفی نتایج پژوهش آنها حاکی از آن بود که تجربه حرفه ای اعضا کمیته حسابرسی رابطه منفی با مدیریت سود دارد. در همین راستا در پژوهشی با عنوان کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی که توسط باجرا و کادز^۲ (۲۰۱۸) انجام شد، نتایج گویای آن بود که اثربخشی نظارت کمیته حسابرسی و شایستگی های^۳ آن رابطه مثبت و معناداری با کیفیت گزارشگری مالی دارد. آنها معتقدند که تا حد زیادی فقط وجود کمیته حسابرسی در یک شرکت نمی تواند بهبود کیفیت گزارشگری مالی را تضمین کند.

در تحقیقی دیگر با عنوان تاثیر کیفیت کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی و حق الزحمه ی حسابرسی که بر روی نمونه ای متشکل از ۸۷ شرکت از کشور نیوزیلند، با در نظر گرفتن محیط کشور مزبور به عنوان کشوری که کمیته حسابرسی الزامی نیست، انجام شد؛ پژوهشگران دریافتند که کیفیت کمیته حسابرسی باعث بهبود کیفیت گزارشگری مالی نمی شود. از طرفی نتایج وجود کمیته حسابرسی با کیفیت را بر کاهش حق الزحمه ی حسابرسی موثر نمی داند (رینزبری و همکاران^۴، ۲۰۰۹). در مورد دیگر نصیرزاده و همکاران^۵ (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان "اجزای کمیته حسابرسی و مدیریت سود" به این نتیجه رسیدند که تخصص مالی و اندازه کمیته حسابرسی رابطه معناداری با مدیریت سود تعهدی دارد. همچنین آنها رابطه بین مدیریت سود واقعی و اجزای کمیته حسابرسی را در سه سطح هزینه های عمومی، اداری و فروش، هزینه های تولید و جریان وجوه نقد عملیاتی بررسی کردند که نتایج رابطه مزبور را تأیید نکرد. از طرفی استقلال کمیته حسابرسی هم طبق پژوهش آنها رابطه معناداری با مدیریت سود تعهدی ندارد. در پژوهشی که در کشور بحرین انجام شد مشخص شد که تخصص مالی و اندازه کمیته حسابرسی رابطه منفی و

1. Post-graduate
2. Bajra & cadez
3. Competencies
4. Rainsbury et al.
5. Nassirzadeh et al.

معنادار با مدیریت سود تعهدی دارد. همچنین طبق پژوهش آنها رابطه‌ای بین استقلال کمیته حسابرسی، جلسات کمیته حسابرسی، اندازه شرکت و اهرم مالی با مدیریت سود وجود ندارد (جوهانی، ۲۰۱۷). همچنین در پژوهشی که توسط نوافلای و آلاروسی (۲۰۱۹) و با عنوان تاثیر ویژگی‌های هیئت‌مدیره، ویژگی‌های کمیته حسابرسی و حسابرس مستقل بر کیفیت افشای گزارشگری مالی انجام شد، نتایج گویای رابطه‌ای مثبت و معنادار بین ترکیب، اندازه و تخصص هیئت‌مدیره و استقلال، اندازه و تخصص کمیته حسابرسی و حسابرس مستقل چهاربزرگ^۱ با کیفیت افشا گزارشگری مالی بود.

در پژوهشی دیگر با رویکرد کاهش فساد، گورشونوف و همکاران^۲ (۲۰۲۱) در پژوهش خود با عنوان "مدیر کمیته حسابرسی چهارصلاحیته: یافته‌هایی برای نظارت و کاهش فساد مالی"^۳ به ارائه چهار ویژگی برای سنجش صلاحیت اعضای کمیته حسابرسی و رابطه آن با کاهش فساد مالی پرداختند. پژوهش آنها نشان داد که چهار ویژگی (استقلال، تخصص و تجربه مالی، صرف وقت کافی برای انجام وظایف و مالکیت سهام) رابطه منفی و معناداری با کاهش فساد مالی دارد، به‌طوریکه وجود حداقل یک فرد با چهار ویژگی ذکر شده تا ۷۲ درصد می‌تواند فساد مالی را کاهش دهد. نتایج گویای آن است که وجود یک فرد با چهار ویژگی فوق موثرتر از ترکیب ویژگی‌های فردی اعضای کمیته حسابرسی است. بعد از اس‌اویکس^۴ وجود یک فرد دارای چهار ویژگی مزبور تا ۹۲ درصد می‌تواند فساد مالی را در شرکت‌های سهامی عام کاهش دهد. پژوهش آنها شواهدی مبنی بر رابطه بین چهار ویژگی عضو کمیته حسابرسی و فساد مالی قبل از اس‌اویکس به دست نیاورد. همچنین شرکت‌های که دارای فساد مالی بودند هیچ عضو کمیته حسابرسی و فساد مالی قبل از اس‌اویکس به دست نداشتند. چوی و همکاران^۵ (۲۰۱۴) در راستای انجام پژوهشی با عنوان کمیته‌های حسابرسی، حاکمیت شرکتی، و ثروت سهامداران، تاثیر سواد مالی اعضای کمیته حسابرسی بر افزایش ثروت سهامداران^۶ را تأیید می‌کنند. از طرفی تحقیق آنها نشان می‌دهد که تغییر عضو کمیته حسابرسی شرکت می‌تواند بازده سهام شرکت را تحت تاثیر قرار داده و منجر به بازدهی پایین گردد. اینکه سواد مالی و استقلال اعضای کمیته حسابرسی می‌تواند نقش معناداری در بهبود اثربخشی کمیته حسابرسی داشته باشد، یافته دیگر تحقیق آنها است. همچنین شیکا و کنتیوک (۲۰۲۲) در پژوهش خود تحت عنوان کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی: با نقش تعدیلی استقلال هیئت مدیره در بانک‌های سپرده‌گذاری پول کشور نیجریه، علاوه بر تأیید رابطه بین کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی، نقش تعدیلی منفی و معنادار استقلال هیئت مدیره را بر رابطه کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی را تأیید می‌کند.

همان‌طور که مشخص است، در پیشینه تجربی تاکنون رابطه اندازه کمیته حسابرسی با کیفیت گزارشگری مالی محاسبه شده به وسیله کیفیت اقلام تعهدی بررسی نشده است. از طرفی نقش تعدیلی تخصص مالی هیئت‌مدیره بر رابطه مزبور مورد بررسی قرار نگرفته است. همچنین در مواردی که با موضوع پژوهش حاضر مرتبط هستند، نتایج متناقض و ناسازگاری بدست آمده است. از این‌رو این شکاف می‌تواند با پژوهش حاضر برطرف گردد.

فرضیه‌ها و مدل مفهومی پژوهش

این پژوهش در جهت نیل به هدف خود یعنی بررسی اثر تعدیلی تخصص مالی هیئت‌مدیره بر تاثیر اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی به دنبال آزمون فرضیه‌های زیر می‌باشد.

فرضیه اول: اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی تاثیر دارد.

فرضیه دوم: تخصص مالی هیئت مدیره تاثیر اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی را تعدیل می‌کند.

مدل مفهومی پژوهش مطابق مبانی نظری در قالب شکل ۱ ارائه می‌شود.

۱. منظور از چهاربزرگ (fourbig) چهار موسسه حسابرسی بزرگ جهان یعنی پرایس واترهاوس کوپرز (pwc)، دیلویت (Deloitte)، ارنست اند یانگ (Ernst & Young) و کی‌پی‌ام‌جی (KPMG) است.

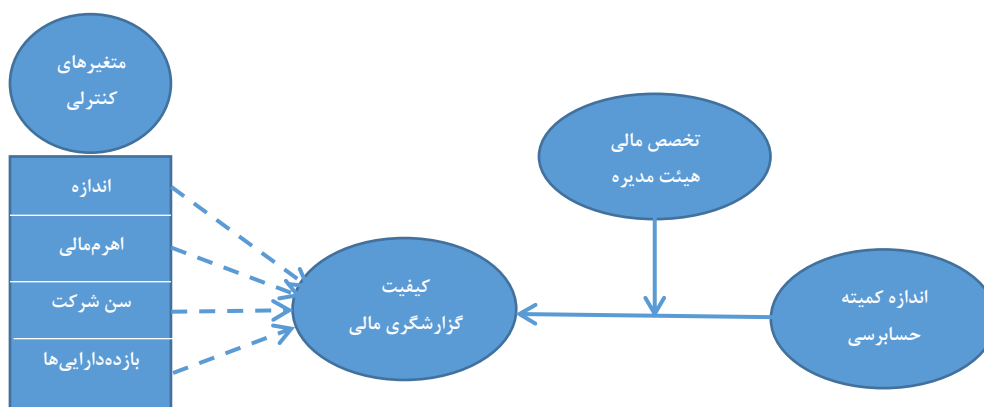
2. Gorshunov et al.

3. Quad-qualified audit committee director: Implications for monitoring and reducing financial corruption

4. The Sarbanes-Oxley Act of 2002 (SOX).

5. Choi et al.

6. Shareholders wealth

شکل (۱): مدل مفهومی پژوهش

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی، از نظر رویکرد انجام تحقیق-پارادایم فکری اثبات گرا، از نظر ماهیت داده‌ها کمی، از نظر نوع استدلال قیاسی، از نظر طول مدت زمان ترکیبی^۱ (طولی-مقطعی)، از نظر بعد زمان گذشته نگر یا پس رویدادی، از نظر نحوه جمع‌آوری داده‌ها کتابخانه‌ای، از نظر روش نمونه گیری از نوع سیستماتیک و در نهایت از نظر نوع تحقیق علی-همبستگی، می‌باشد که به بررسی تاثیر اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی با نقش تعدیلی تخصص مالی هیئت مدیره می‌پردازد. همچنین تجزیه و تحلیل مشاهدات با استفاده از نرم‌افزارهای Excel و Eviews صورت گرفته است. تحقیق با استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی چون سازمان بورس و اوراق بهادار تهران (SEO)^۲، کدال^۳ (محل انتشار صورت‌های مالی شرکت‌ها)، و از صورت‌های مالی، یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی و گزارشات هیئت مدیره استخراج شده‌است.

دوره زمانی، جامعه و نمونه آماری

کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بازار بورس و فرابورس اوراق بهادار تهران جامعه آماری پژوهش حاضر را تشکیل می‌دهند. با توجه به اینکه برای محاسبه کیفیت اقلام تعهدی به اطلاعات یک سال قبل و یک سال بعد از دوره مطالعه نیاز است. بنابراین دوره زمانی پژوهش حاضر از خود سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ یعنی برای یک دوره پنج‌ساله می‌باشد. برای این دوره پنج‌ساله اطلاعات یکسال قبل یعنی ۱۳۹۵ و همچنین یکسال بعد یعنی ۱۴۰۱ نیز مورد نیاز است. همچنین نمونه آماری نیز به روش نمونه‌گیری سیستماتیک و با اعمال محدودیت‌های اشاره شده در نگاره (۱) انتخاب شده‌اند.

نگاره ۱: نگاره نمونه گیری

۷۱۲	تعداد کل شرکت‌های بورس و فرابورس تهران
	کسر می‌گردد:
۱۵۰	۱- شرکت‌هایی که دارای کمیته حسابرسی نمی‌باشند یا حداکثر تا سال ۹۵ کمیته مزبور تشکیل نشده است.
۱۰۰	۲- شرکت‌هایی که اطلاعات مربوط به تعداد اعضای کمیته حسابرسی و رشته تحصیلی اعضای هیئت مدیره آنها در دسترس نمی‌باشد.
۲۰۶	۳- مورد مطالعه جزء شرکت‌های صنعت مالی از جمله بانک‌ها، شرکت‌های سرمایه‌گذاری، هلدینگ‌ها، بیمه‌ها و لیزینگ می‌باشد.
۱۲۴	۴- سال مالی شرکت منتهی به ۲۹ اسفند نمی‌باشد یا شرکت طی دوره مطالعه تغییر سال مالی داده است.
۴۰	۵- شرکت بعد از سال ۹۵ در بورس یا فرابورس پذیرفته شده باشد.
۹۲	نمونه نهایی

1. Cross-sectional length
 2. Securities & exchange organization (seo.ir)
 3. Codal (comprehensive database of all listed companies)

مدل‌های پژوهش

جهت آزمون فرضیه‌های پژوهش از رگرسیون چندمتغیره استفاده می‌شود. از اینرو جهت آزمون فرضیه اول تحقیق مطابق نصیرزاده و همکاران (۲۰۲۳) و بهایان و همکاران^۱ (۲۰۲۰) از رابطه (۱) استفاده شده است.

رابطه (۱):

$$FRQ_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 ACSIZE_{i,t} + \beta_2 FIRMSIZE_{i,t} + \beta_3 FIRMLEVERAGE_{i,t} + \beta_4 FIRMAGE_{i,t} + \beta_5 FIRMROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

در رابطه (۱) $FRQ_{i,t}$: کیفیت گزارشگری مالی، $ACSIZE_{i,t}$: اندازه کمیته حسابرسی، $FIRMSIZE_{i,t}$: اندازه شرکت، $FIRMLEVERAGE_{i,t}$: اهرم مالی شرکت، $FIRMAGE_{i,t}$: سن شرکت و در نهایت $FIRMROA_{i,t}$: بازده دارایی‌های شرکت است.

همچنین برای آزمون فرضیه دوم به تبعیت از بهایان و همکاران (۲۰۲۰) از رابطه (۲) استفاده شده است.

رابطه (۲):

$$FRQ_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 ACSIZE + \beta_2 BOARDEXP + \beta_3 ACSIZE_{i,t} * BOARDEXP_{i,t} + \beta_4 FIRMSIZE_{i,t} + \beta_5 FIRMLEVERAGE_{i,t} + \beta_6 FIRMAGE_{i,t} + \beta_7 FIRMROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

در رابطه (۲) $BOARDEXP_{i,t}$: نشان دهنده تخصص مالی اعضای هیئت مدیره است. در ادامه به تفصیل به معرفی متغیرهای مدل‌های بالا پرداخته خواهد شد.

تعریف عملیاتی متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته

کیفیت اقلام تعهدی (AQ): کیفیت اقلام تعهدی تعیین‌کننده کیفیت سود است، این به آن دلیل است که سود حسابداری به معنای جمع جریانهای نقدی عملیاتی^۲ و اقلام تعهدی تعریف می‌شود. برخی براین باورند که می‌توان جریانهای نقدی عملیاتی آتی را براساس اقلام تعهدی حسابداری پیش‌بینی کرد، زیرا جریانهای نقدی جاری یا بازگشت جریانهای نقدی گذشته را منعکس می‌کند. خطای اندازه‌گیری در تعیین اقلام تعهدی می‌تواند توانایی اقلام تعهدی را جهت پیش‌بینی جریانهای نقدی آینده یا انعکاس جریانهای نقدی گذشته و حال بصورت بالقوه تعدیل نماید. کیفیت بالای اقلام تعهدی می‌تواند عمده تغییرات در جریانهای نقدی گذشته، جاری و آینده را نشان دهد (فرانسیس و همکاران^۵، ۲۰۰۵). کیفیت اقلام تعهدی همواره به عنوان معیاری برای سنجش کیفیت گزارشگری مالی مورد توجه پژوهشگران بوده است (کوسنادی و همکاران^۶، ۲۰۱۶) و از اینرو در این پژوهش همانند قربانی و همکاران (۱۳۹۲) و ولی زاده لاریجانی و همکاران (۱۳۹۹) برای سنجش کیفیت اقلام تعهدی از مدل فرانسیس و همکاران (۲۰۰۵) استفاده می‌شود. بنابراین رابطه زیر برای اندازه‌گیری کیفیت گزارشگری مالی بیان می‌شود:

$$TCA_{i,t} = \Phi_0 + \Phi_1 CF_{i,t-1} + \Phi_2 CF_{i,t} + \Phi_3 CF_{i,t+1} + \Phi_4 \Delta REV_{i,t} + \Phi_5 PPE_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

در رابطه بالا:

$TCA_{i,t}$: نشان دهنده جمع اقلام تعهدی جاری شرکت i در سال t ، $CF_{i,t}$: جریانهای نقدی شرکت i در سال t ، $\Delta REV_{i,t}$: تغییر در درآمد فروش شرکت i در سال t نسبت به سال قبل یعنی $t-1$ ، و در نهایت $PPE_{i,t}$: نشان دهنده ارزش ناخالص یا بهای تمام شده اموال، ماشین آلات و تجهیزات شرکت i در سال t است. شایان ذکر است که بهای تمام شده اموال، ماشین آلات و تجهیزات از یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی استخراج شده است.

جمع اقلام تعهدی جاری از رابطه زیر به دست می‌آید:

$$TCA_{i,t} = \Delta CA_{i,t} - \Delta CL_{i,t} - \Delta CASH_{i,t} + \Delta STDEBT_{i,t}$$

1. Bhuiyan et al.
2. Financial reporting quality (FRQ)
3. accruals quality (AQ)
4. operating cash flows
5. Francis et al.
6. Kusunadi et al.

در رابطه بالا $\Delta CA_{i,t}$: نشان دهنده تغییر در دارایی‌های جاری شرکت i در سال t نسبت به سال قبل از آن یا $t-1$ ، $\Delta CL_{i,t}$: تغییر در بدهی‌های جاری شرکت i در سال t نسبت به سال $t-1$ ، $\Delta CASH_{i,t}$: تغییرات در موجودی وجه نقد شرکت i در سال t نسبت به سال قبل از آن و در نهایت $\Delta STDEBT_{i,t}$: نشان دهنده تغییرات در تسهیلات مالی دریافتی کوتاه مدت شرکت i در سال t نسبت به سال $t-1$ است.

همچنین جریان‌های نقدی شرکت i در سال t از رابطه زیر محاسبه می‌شود:

$$CF_{i,t} = NIBE_{i,t} - TCA_{i,t} + DEPN_{i,t}$$

در رابطه بالا $NIBE_{i,t}$: نشان دهنده سود خالص قبل از ارقام غیر مترقبه شرکت i در سال t ، $TCA_{i,t}$: جمع ارقام تعهدی شرکت i در سال t ، و در نهایت $DEPN_{i,t}$: هزینه‌های استهلاک شرکت i در سال t را نشان می‌دهد. لازم به ذکر است که هزینه‌های استهلاک از یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی استخراج شده‌است.

برای کیفیت ارقام تعهدی در این پژوهش از نتیجه باقیمانده $(\varepsilon_{i,t})$ شرکت در رابطه (3) استفاده می‌شود. باقیمانده رابطه (3) نشان دهنده کیفیت سود است زیرا انحراف معیار باقیمانده‌های شرکت کیفیت سود را نشان می‌دهد به طوریکه انحراف معیار بالاتر به معنای آن است که پراکندگی سود شرکت بالاست که این نشان از کیفیت سود پایین و در نتیجه کیفیت ارقام تعهدی ضعیف است و در مقابل انحراف معیار باقیمانده پایین پراکندگی سود کمتر و به تابع آن کیفیت سود بالاتر و در نتیجه ارقام تعهدی با کیفیت را نشان می‌دهد (قربانی و همکاران، ۱۳۹۲).

متغیر مستقل

اندازه کمیته حسابرسی (ACSIZE): که بیانگر تعداد اعضای کمیته حسابرسی است (نصیرزاده و همکاران، ۲۰۲۳؛ نوافلای و آلاروسی، ۲۰۱۹). تعداد اعضای کمیته حسابرسی شرکت از سایت کدال و بخش مشخصات کمیته حسابرسی استخراج شده‌است.

متغیر تعدیل‌گر

تخصص مالی هیئت مدیره (BOARDEXP)^۱: که منظور از آن درصد اعضای با تحصیلات حسابداری، حسابرسی و مدیریت مالی در ترکیب هیئت مدیره است (جوهرل، کاور و کوپر^۲، ۲۰۱۵؛ المولهیم^۳، ۲۰۲۳). تخصص مالی هیئت مدیره از بخش نظام‌راهبری شرکت در گزارش هیئت مدیره به مجمع عمومی استخراج شده‌است.

متغیرهای کنترلی

اندازه شرکت (SIZE): به صورت لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها اندازه گیری می‌شود (جوهانی، ۲۰۱۷).
 اهرم مالی شرکت (LEVERAGE): که از حاصل تقسیم کل بدهی‌ها بر کل دارایی‌ها محاسبه می‌شود (جوهانی، ۲۰۱۷).
 عمر شرکت (AGE): بصورت لگاریتم طبیعی سن شرکت از تاریخ ثبت آن در اداره ثبت شرکت‌ها تعریف می‌شود (مشایخی و همکاران، ۱۴۰۲).

بازده دارایی‌ها (ROA)^۴: حاصل تقسیم سود عملیاتی سال بر کل دارایی‌های شرکت است (قفران و همکاران^۵، ۲۰۲۲).

1. Board expertise (BOARDEXP)
 2. Johl, Kaur & cooper
 3. Almulhim
 4. Return on assets (ROA)
 5. Ghafran et al.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

اطلاعات مربوط به آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در نگاره (۲) ارائه گردیده است.

نگاره (۲): آمار توصیفی

متغیر	نام اختصاری	میانگین	میان	بیشینه	کمینه	چولگی	کشدگی	انحراف معیار
اقدام تعهدی	FRQ	۰/۰۰۴	۰/۰۹۷۱	۰/۵۲۵	-۱/۲۲۳	-۲/۷۶۲	۱۱/۳۴۷	۰/۲۶۱
اندازه کمیته حسابرسی	ACSIZE	۳/۲۵	۳	۵	۱	۱/۷۵۹	۶/۰۳۷	۰/۶۷۶
تخصص مالی هیئت مدیره	BOARDEXP	۰/۱۶۲	۰/۲	۰/۶	۰/۰۰۰	۰/۷۱۹	۳/۰۳۴	۰/۱۵۶
اندازه شرکت	FIRMSIZE	۹/۶۲۹	۱۱/۱۵۸	۲۰/۸۹۶	۸/۶۴۵	۲۱/۳۷۷	۴۵۸/۰۰۲	۱۳/۴۹۳
اهرم مالی	FIRMLEVERAGE	۰/۵۱۸	۰/۴۹۲	۴/۰۰۲	۰/۰۳۱	۴/۶۶۱	۴۴/۹۸۴	۰/۳۱۱
بازده دارایی‌ها	ROA	۰/۲۸۵	۰/۹۵۶	۰/۹۵۶	۰/۱۰۵	۲۱/۳۷۶	۴۸۵/۰۰۳	۲/۱۳۶
عمر شرکت	FIRMAGE	۳/۴۶۷	۳/۴۹۶	۶/۲۰۴	۲/۵۶۴	-۰/۲۰۲	۱/۸۸۲	۰/۴۲۹

جهت تجزیه و تحلیل نتایج، همانطور که از نگاره شماره (۲) مشخص است، اندازه کمیته حسابرسی شرکت‌های بورس و فرابورس ایران به طور متوسط دارای ۳.۲۵ نفر عضو می‌باشد. همانطور که از مقدار بیشینه و کمینه پیداست یک شرکت فقط یک عضو در کمیته حسابرسی خود داشته است و در مقابل یک شرکت نیز دارای کمیته حسابرسی ۵ نفره بوده است. از طرفی طبق داده‌ها کیفیت اقدام تعهدی دارای میانگین ۰.۰۰۴ می‌باشد. همچنین به طور میانگین حدود ۱۷ درصد از اعضای هیئت مدیره شرکت‌ها دارای تحصیلات دانشگاهی در رشته‌های مالی هستند. نخصص مالی هیئت مدیره در بیشترین مقدار ۶۰ درصد است و در کمترین مقدار نیز ۰ درصد می‌باشد. این یعنی در بین شرکت‌ها شرکتی بوده است که حتی یک عضو دارای تخصص مالی نیز در ترکیب هیئت مدیره نداشته است که این موضوع مقایسه با ماده ۴ دستورالعمل اصول حاکمیت شرکتی ناشران بورس است. از طرفی طبق آن چیزی که از نگاره واضح است، شرکت‌ها حدود ۵۱ درصد از سرمایه خود را از طریق استقراض کسب کرده‌اند. از طرفی شرکت‌ها از دارایی‌های خود حدود ۲۸ درصد بازدهی کسب کرده‌اند و می‌توان گفت که شرکت‌ها عملکرد مالی خوبی داشته‌اند. عمر شرکت‌ها نیز به طور متوسط ۳۲ (e^{3.467}) سال است، بطوریکه مسن ترین شرکت دارای حدودا ۵۵ (e^{4.202}) سال سن و همچنین جوان ترین شرکت نیز تقریباً ۸ (e^{2.564}) سال از تاسیس آن گذشته است. در خصوص اندازه شرکت‌ها میانگین بدست آمده ۹.۶۲۹ است که اگر عدد نپر (e) را به توان آن برسانیم عدد ۱۵,۱۹۹ میلیون ریال بدست می‌آید. جمع دارایی‌های بزرگترین شرکت ۱,۱۸۸,۵۵۰,۱۰۲ میلیون ریال (e^{20.896}) می‌باشد. کوچکترین شرکت نمونه نیز بالغ بر ۵۶۸۱ میلیون ریال (e^{8.645}) دارایی دارد. با توجه به نتایج بدست آمده مشخص است که متغیر تخصص مالی هیئت مدیره دارای کمترین پراکندگی از میانگین است و در مقابل متغیر اندازه شرکت دارای بیشترین پراکندگی از میانگین می‌باشد. همچنین مثبت بودن کشیدگی تمام متغیرها گویای این موضوع است که منحنی متغیرها بلندتر از توزیع نرمال است.

بررسی فروض کلاسیک رگرسیون

جهت بررسی فروض کلاسیک رگرسیون، فرض اول یعنی صفر بودن میانگین خطاها برقرار است، زیرا شکل تبعی مدل برگرفته از مطالعات گذشته است که بارها مورد آزمون قرار گرفته است و صحیح می‌باشد. بنابراین نیازی به آزمون فرض اول نیست. از طرفی در این پژوهش جهت بررسی فرض دوم رگرسیون یعنی ناهمسانی واریانس از آزمون وایت استفاده شده است که نتایج آن در نگاره شماره (۳) ذکر شده است. همانطور که از نتیجه آزمون وایت مشخص است مدل‌های تحقیق دارای ناهمسانی واریانس می‌باشند، زیرا سطح معناداری آن کمتر از ۰.۰۵ است. برای برطرف کردن ناهمسانی واریانس از رویکرد حداقل مربعات تعمیم یافته بهره گرفته شده است. همچنین جهت بررسی خودهمبستگی، یعنی همان فرض سوم کلاسیک از معیار دوربین-واتسون استفاده شده است. از آنجا که معیار دوربین-واتسون بین ۱.۵ و ۲.۵ می‌باشد، می‌توان نتیجه گرفت که مدل‌ها فاقد خودهمبستگی هستند. از طرفی باتوجه به برقراری فرض اول می‌توان نتیجه گرفت که فرض چهارم مدل رگرسیون، عدم همبستگی بین جملات خطاها

و متغیرهای توضیحی برقرار است. همچنین با توجه به اینکه تعداد نمونه بزرگتر از ۳۰ مورد است می توان نتیجه گرفت که توزیع جملات خطا از توزیع نرمال پیروی می کند و فرض پنجم را نیز می توان بدون آزمون پذیرفت. برای بررسی همخطی بین متغیرهای مستقل از معیار عامل تورم واریانس^۱ بهره گرفته شده است. نتایج معیار عامل تورم واریانس در نگاره شماره (۴) آورده شده است. همانطور که از نتایج پیداست معیار مزبور برای تمام متغیرها نزدیک عدد ۱ است و از اینرو می توان نتیجه گرفت که بین متغیرهای مستقل همخطی وجود ندارد.

نگاره (۳): نتایج آزمون ناهمسانی واریانس

رابطه	نوع آزمون	مقدار آماره F	مقدار احتمال	نتیجه
۱	آزمون وایت	۳/۹۶	۰/۰۰	عدم همسانی واریانس
۲	آزمون وایت	۲/۶۸	۰/۰۰	عدم همسانی واریانس

نگاره (۴): آزمون همخطی

متغیرها	آماره آزمون	همخطی
اندازه کمیته حسابرسی	۲/۹۴۹	ندارد
تخصص مالی هیئت مدیره	۱/۸۱۱	ندارد
اندازه کمیته حسابرسی * تخصص مالی هیئت مدیره	۲/۷۸۹	ندارد
اندازه شرکت	۲/۰۱۲	ندارد
اهرم مالی	۲/۱۹۸	ندارد
بازده دارایی ها	۱/۵۴۶	ندارد
عمر شرکت	۲/۴۶۵	ندارد

برآورد مدل ها به روش داده های ترکیبی

از آنجا که در این پژوهش از الگوی رگرسیون چند متغیره با داده های ترکیبی استفاده شده است، لذا جهت تعیین برآورد مدل با داده های تلفیقی یا داده های پانل از آزمون F لیمر استفاده شده است، همچنین جهت تعیین تصادفی بودن یا ثابت بودن نوع الگو از آزمون هاسمن بهره گیری می شود. نتایج آزمون فوق در نگاره شماره (۵) ذکر شده است.

نگاره (۵): آزمون تعیین الگو

متغیر وابسته	آماره F	سطح معناداری	نتیجه
کیفیت گزارشگری مالی	۰/۹۲۰	۰/۴۸۷	داده های تلفیقی
کیفیت گزارشگری مالی با اثر تعدیلی	۰/۸۷۶	۰/۳۵۴	داده های تلفیقی

همانطور که از نتایج آزمون F لیمر مشخص است، برای برآورد مدل های تحقیق باید از روش داده های تلفیقی استفاده شود. زیرا سطح معناداری آزمون مزکور بیشتر از سطح خطا یعنی ۰.۰۵ است. از اینرو با توجه به نتیجه آزمون مزبور دیگر نیازی به آزمون هاسمن نیست.

آزمون فرضیه‌های پژوهش

نتایج آزمون رگرسیون چند متغیره برای فرضیه اول پژوهش در نگاره شماره (۶) ارائه شده است:

نگاره (۶): نتایج فرضیه اول

$FRQ_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 ACSIZE_{i,t} + \beta_2 FIRMSIZE_{i,t} + \beta_3 FIRMDEBT_{i,t} + \beta_4 FIRMAGE_{i,t} + \beta_5 FIRMROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$					
متغیرها	علامت اختصاری	ضریب	انحراف معیار	آماره t	سطح معناداری
عرض از مبدا	C	۰/۱۵۲	۰/۰۶۱	۲/۴۹۶	۰/۰۱۲
اندازه کمیته حسابرسی	ACSIZE	-۰/۲۰۷	۰/۰۶۴	-۳/۳۲۱	۰/۰۰۱
اندازه شرکت	FIRMSIZE	-۰/۱۹۹	۰/۰۳۸	-۲/۰۱۳	۰/۰۴۴
اهرم مالی	FIRMLEVERAGE	۰/۳۲	۰/۰۰۹	۲/۶۱۸	۰/۰۰۲
بازده دارایی‌ها	FIRMROA	۰/۸۵	۰/۰۷۸	۱/۹۸۵	۰/۰۰۶
عمر شرکت	FIRMAGE	۰/۵۸	۰/۰۱۳	۲/۳۶۴	۰/۰۱۳
ضریب تعیین	۰/۴۲۳	آماره F	۲/۰۸۴	دوربین-واتسون	۱/۹۴۳
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۴۰۶	سطح معناداری	۰/۰۰۰		

از آنجایی که سطح معناداری آماره F ارائه شده در نگاره (۶) کوچکتر از ۰/۰۵ است، بنابراین معناداری کلی مدل مورد پذیرش قرار می‌گیرد. همچنین با توجه به مقدار به دست آمده سطح معناداری برای متغیر اندازه کمیته حسابرسی، فرضیه موثر بودن آن بر اقلام تعهدی تأیید می‌شود. از طرفی چون مقدار ضریب این متغیر منفی می‌باشد تأثیر اندازه کمیته حسابرسی بر اقلام تعهدی معکوس است، و این به معنای آن است که اندازه بزرگتر کمیته حسابرسی، کیفیت گزارشگری مالی را بهبود می‌بخشد. همچنین یکی از مفروضه‌های رگرسیونی عدم وجود خودهمبستگی در مدل پژوهش است، که مطابق اطلاعات ارائه شده مقدار آماره دوربین-واتسون برابر با ۱/۹۴۳ بدست آمده است که این مفروضه تأیید می‌شود و در نهایت مقدار ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که ۰/۴۰۶ درصد از تغییرات در اقلام تعهدی توسط مدل ارائه شده قابل توضیح است.

نتایج آزمون رگرسیون چند متغیره برای فرضیه دوم پژوهش در نگاره شماره (۷) ارائه شده است:

نگاره (۷): نتایج فرضیه دوم

$FRQ_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 ACSIZE + \beta_2 BOARDEXP + \beta_3 ACSIZE_{i,t} * BOARDEXP_{i,t} + \beta_4 FIRMSIZE_{i,t} + \beta_5 FIRMLEVERAGE_{i,t} + \beta_6 FIRMAGE_{i,t} + \beta_7 FIRMROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$					
متغیرها	علامت اختصاری	ضریب	انحراف معیار	آماره t	سطح معناداری
عرض از مبدا	C	۰/۱۵۲	۰/۰۶۱	۲/۴۹۶	۰/۰۱۲
اندازه کمیته حسابرسی	ACSIZE	-۰/۲۱۱	۰/۰۶۴	-۳/۳۲۱	۰/۰۰۱
تخصص مالی هیئت مدیره	BOARDEXP	-۰/۲۵۴	۰/۰۰۲	-۱/۵۴۸	۰/۰۰۰
اندازه کمیته حسابرسی*تخصص مالی هیئت مدیره	ACSIZE*BOARDEXP	-۰/۶۵۹	۰/۰۶۵	-۲/۵۴۶	۰/۰۰۲
اندازه شرکت	FIRMSIZE	-۰/۲۸۵	۰/۰۳۸	-۲/۰۱۳	۰/۰۴۸
اهرم مالی	FIRMLEVERAGE	۰/۳۴۵	۰/۰۰۸	۲/۶۸۱	۰/۰۰۵
بازده دارایی‌ها	FIRMROA	۰/۸۸۵	۰/۰۷۱	۱/۹۶۴	۰/۰۰۷
عمر شرکت	FIRMAGE	۰/۶۴۵	۰/۰۱۴	۲/۳۸۵	۰/۰۱۴
ضریب تعیین	۰/۴۸۵	آماره F	۲/۰۶۴	دوربین-واتسون	۱/۹۵۳
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۳۹۲	سطح معناداری	۰/۰۰۰		

همان‌طور که در نگاره (۷) مشاهده می‌شود سطح معناداری آماره F کوچکتر از ۰/۰۵ است، در نتیجه معناداری کلی مدل پذیرفته می‌شود. از طرفی همان‌طور که در نگاره (۷) نشان داده شده است، تأثیر تعدیلگری تخصص مالی هیئت مدیره بر رابطه بین

اندازه کمیته حسابرسی و اقلام تعهدی تأیید می شود که با توجه به افزایش ضریب معناداری (۰/۶۵۹)، نقش تعدیلگری متغیر تخصص مالی هیئت مدیره به وضوح قابل مشاهده است. در نتیجه می توان چنین استنباط کرد که تخصص مالی هیئت مدیره رابطه اندازه کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی را تقویت می کند. همچنین مطابق اطلاعات ارائه شده، مقدار آماره دوربین- واتسون برابر با ۱/۹۵۳ بدست آمده است که بنابراین فرض عدم وجود خودهمبستگی تأیید می شود و در نهایت مقدار ضریب تعیین تعدیل شده نشان می دهد که ۰/۳۹۲ درصد از تغییرات در اقلام تعهدی توسط مدل ارائه شده قابل توضیح می باشد.

آزمون استحکام نتایج

برای کسب اطمینان از حساس نبودن نتیجه فرضیه دوم نسبت به نحوه اندازه گیری متغیر تخصص مالی هیئت مدیره، متغیر مزبور به صورت صفر و یک اندازه گیری شد. به طوری که اگر هیئت مدیره دارای حداقل یک عضو دارای تخصص مالی بود عدد ۱، و در صورتی که هیئت مدیره فاقد عضو دارای تخصص مالی بود عدد ۰ اختیار می شود. نتیجه آزمون فرضیه دوم پژوهش با استفاده از نحوه اندازه گیری متفاوت متغیر تخصص مالی هیئت مدیره در نگاره (۸) ارائه شده است. همان طور که در نگاره مذکور نشان داده شده است ضریب متغیر تعاملی اندازه کمیته حسابرسی و تخصص مالی هیئت مدیره عدد ۰/۵۴۴- بدست آمده است و معناداری آن نیز کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ می باشد. با توجه به نتیجه بدست آمده می توان نتیجه فرضیه دوم پژوهش را پذیرفت. بنابراین نتیجه آزمون فرضیه دوم پژوهش نسبت به نحوه اندازه گیری متغیر تعدیلگر حساس نبوده و تخصص مالی هیئت مدیره رابطه اندازه کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی را تقویت می کند.

نگاره (۸): نتایج آزمون استحکام

نتیجه آزمون فرضیه دوم:	ضریب	آماره t	معناداری
اندازه کمیته حسابرسی * تخصص مالی هیئت مدیره	۰/۵۴۴-	۲/۵۱۱-	۰/۰۰۱
ACSIZE*BOARDEXP			

بحث و نتیجه گیری

با توجه به اهمیت کیفیت گزارشگری مالی، در این پژوهش به بررسی تاثیر اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی با توجه به نقش تعدیلگر تخصص مالی هیئت مدیره پرداخته شد. برای نیل به هدف پژوهش دو فرضیه طراحی گردید. نتایج فرضیه اول نشان می دهد که اندازه کمیته حسابرسی بر اقلام تعهدی تاثیر معکوس و معنادار دارد و این یعنی اندازه بزرگتر کمیته حسابرسی کیفیت گزارشگری مالی را افزایش می دهد. نتیجه فرضیه اول با نتایج خان محمدی و مویدی آملی (۱۴۰۱)، نسل موسوی و همکاران (۱۴۰۰)، نصیرزاده و همکاران (۲۰۲۳) و نوافلای و آلاروسی (۲۰۱۹) همراستا است. همچنین این نتیجه با نظریه های نمایندگی، ذینفعان و علامت دهی هم سو است. بنابراین می توان گفت که اندازه بزرگتر کمیته حسابرسی به عنوان یکی از مکانیزم های حاکمیت شرکتی منجر به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می گردد و به کارآمدی تصمیم گیری منجر می شود. اندازه بزرگتر کمیته حسابرسی مدیریت ریسک را تسهیل می کند، همگرایی را تقویت می کند و ترکیب توانایی ها را منجر می شود. همچنین اندازه کمیته حسابرسی به تامین کنندگان سرمایه کمک می کند که با اتکا بر اندازه کمیته مزبور به تامین اعتبار بپردازند. در شرکت های که کمیته حسابرسی بزرگی دارند مسئولیت های اجتماعی بیشتر رعایت می گردد و آنها کمتر دست به مدیریت سود می زنند و این یعنی گزارشگری مالی آنها با کیفیت است.

طبق نتایج فرضیه دوم تخصص مالی هیئت مدیره رابطه بین اندازه کمیته حسابرسی و اقلام تعهدی را تقویت می کند و این یعنی وجود تخصص مالی هیئت مدیره در کنار اندازه بزرگتر کمیته حسابرسی موجب بهبود کیفیت گزارشگری مالی شرکت ها می شود. این نتیجه با پژوهش های خان محمدی و مویدی آملی (۱۴۰۱)، نسل موسوی و همکاران (۱۴۰۰)، نصیرزاده و همکاران (۲۰۲۳)، جوهمنی (۲۰۱۷) و نوافلای و آلاروسی (۲۰۱۹) همراستا است. بررسی نظریه های حسابداری نیز بر تأیید این نتیجه تاکید دارند. نتیجه آزمون استحکام فرضیه دوم با بکارگیری روشی متفاوت برای اندازه گیری تخصص مالی هیئت مدیره نیز نتیجه فرضیه دوم را

تائید می‌کند. نظریه سرمایه انسانی نیز معتقد است که تحصیلات و تجربه دانشگاهی این اجازه را به افراد می‌دهد تا بتوانند بر حل مسائل پیچیده فائق آیند. از طرفی دانش مالی اعضای هیئت‌مدیره این اجازه را به آنها می‌دهد تا با آگاهی و دانش خود، از ریسک و مدیریت آن و ضعف‌های کنترل داخلی آگاه شده و وظایف خود را در این راستا به خوبی انجام دهند. از دیدگاه نظریه نمایندگی تخصص مالی هیئت‌مدیره آزادی عمل مدیران را کاهش داده و شفافیت و کیفیت گزارشگری مالی را بهبود می‌بخشد. از دیدگاه نظریه وابستگی منابع هیئت‌مدیره برای شرکت مهارت، تخصص و اطلاعات را فراهم می‌کند و بین شرکت و محیط ارتباط برقرار می‌کند. بنابراین طبق این نظریه تخصص مالی هیئت‌مدیره منجر به بهبود کیفیت گزارشگری مالی می‌گردد. بنابراین طبق نتایج پژوهش هر دو فرضیه طراحی شده در این تحقیق مورد تائید قرار گرفتند.

محدودیت‌ها و پیشنهادات

در خصوص محدودیت‌های تحقیق نیز می‌توان به انتخاب متغیرهای مستقل اشاره کرد. ممکن است متغیرهای دیگر نیز بتوانند بر متغیر وابسته اثرگذار باشند که در این تحقیق نادیده انگاشته شده‌اند. این موضوع در خصوص متغیرهای کنترلی نیز صدق می‌کند. همچنین این نتایج می‌توانند نسبت به نمونه‌ها و جامعه‌های مختلف متغیر باشند و متفاوت عمل کنند که این موضوع می‌تواند بر قابلیت تعمیم نتایج اثربگذارد. از طرفی با توجه به دامنه متغیرهای تحقیق باید در تصمیم‌گیری محتاط عمل کرد زیرا بیشترین تعداد در کمیته حسابرسی ۵ مورد بوده است، این درحالی است که اگر تعداد اعضا بالاتر از ۵ نفر باشد شاید نتیجه یکسان با پژوهش حاضر نباشد. این نتیجه در خصوص تخصص مالی هیئت‌مدیره نیز صادق است. از سویی دیگر با توجه به نتایج تحقیق به مدیران شرکت‌ها توصیه می‌شود که تخصص مالی هیئت‌مدیره و اندازه کمیته حسابرسی را با اهمیت بدانند و روی آن تاکید کنند. همچنین به سیاستگذاران توصیه می‌شود که شرکت‌ها را ملزم به آن کنند که افراد بیشتری را در کمیته حسابرسی بکار گیرند و همچنین تخصص مالی هیئت‌مدیره را نیز مدنظر قرار دهند. از سویی دیگر سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان با توجه به موضوع کارایی سرمایه بهتر است در شرکت‌هایی سرمایه‌گذاری کنند که کمیته حسابرسی آن بزرگ است و هیئت‌مدیره آن نیز از تخصص مالی بالایی برخوردار هستند. البته باید در تعمیم نتایج محتاط بود زیرا همیشه اندازه بزرگ‌تر کمیته حسابرسی منجر به بهبود گزارشگری مالی نمی‌شود.

منابع

اسدزاده، حمید؛ نیکبخت، محمدرضا و اسماعیل زاده مقری، علی (۱۴۰۲). طراحی و اعتبار سنجی الگوی اندازه موثر واحد حسابرسی داخلی. تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ۱۵(۵۹)، ۱۹-۴۴.

اکبری، محسن؛ محفوظی، غلامرضا؛ هوشمند، رضوان و ممبینی، یعقوب (۱۳۹۹). بررسی تأثیر ارتباطات مؤثر و مشارکت بر کاهش انحرافات و فساد کاری حسابرسان. پژوهش‌های تجربی حسابداری، (۱)، ۱-۲۱.

امیرآزاد، میرحافظ؛ برادران حسن‌زاده، رسول؛ محمدی، احمد و تقی‌زاده، هوشنگ (۱۳۹۷). مدل جامع عوامل مؤثر بر کیفیت گزارشگری مالی در ایران به روش نظریه‌پردازی زمینه بنیان. نشریه پژوهش‌های حسابداری مالی، ۱۰(۴)، ۲۱-۴۲.

برزگر، قدرت‌اله؛ حسن نتاج کردی، حسین و ملکی، دنیا (۱۳۹۸). بررسی اثر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۶(۱)، ۱۹-۳۸.

حاجیه‌ها، زهره و آزادزاده، عادل (۱۳۹۸). ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با تاکید بر اندازه موسسه حسابرسی و حاکمیت شرکتی. دانش حسابداری مالی، ۳(۶)، ۹۵-۱۱۷.

خان محمدی، محمد و مویدی آملی، هادی (۱۴۰۱). بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر کیفیت صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته‌شده بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۱۱(۴۳)، ۳۲۳-۳۳۵.

خواجوی، شکراله؛ رضایی، غلامرضا و باقری، مجتبی (۱۴۰۰). بررسی نقش ساختار هیات مدیره بر رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت اطلاعات مالی. مطالعات اخلاق و رفتار در حسابداری و حسابرسی، ۱(۱)، ۳۶-۵۶.

زارعی، علیرضا و قاسمی، معصومه (۱۳۹۵). اثر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی. بررسی‌های حسابداری، ۳(۱۲)، ۴۳-۶۴

عبدی، مصطفی؛ ثنائی محمدی، محمدحسین؛ کاظمی علوم، مهدی؛ حیدری، یونس (۱۳۹۸). اثربخشی ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر عدم تقارن اطلاعاتی: دیدگاه نظریه نمایندگی. دانش حسابداری، ۷۴(۱۹)، ۲۰۹-۲۳۶.

عرب، روح‌اله؛ رضایی منفرد، مریم؛ غلامرضا پور، محمد و امیرنیا، نرجس (۱۳۹۹). واکاوی نظریه درونداد-فرآیند-برونداد در تبیین تاثیر سطح تحصیلات اعضای هیئت مدیره بر ضعف کنترل‌های داخلی. دانش حسابداری مالی، ۷(۲)، ۱۰۹-۱۲۸.

قربانی، بهزاد؛ فروغی، داریوش؛ امیری، هادی و هاشمی، سیدعباس (۱۳۹۲). کیفیت گزارشگری مالی و نوسان بازده غیرمعارف سهام. دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، ۶(شماره ۱ (پیاپی ۱۷))، ۴۵-۶۱

مشایخی، بیتا؛ حسن زاده، شادی؛ سماوات، میلاد و نظری، سعیده (۱۴۰۲). افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی و رفتار فرصت طلبانه مدیریت: نقش تعدیلگر حاکمیت شرکتی. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۳۰(۳)، ۵۶۰-۵۸۹.

نسل موسوی، حسین؛ عنایت پور شیباده، ابراهیم و آذین فر، آرش (۱۴۰۰). تاثیر کیفیت حسابرسی بر رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی. پیشرفت‌های مالی و سرمایه گذاری، ۲(۵)، ۴۴-۲۳.

نمازی، محمد و رضایی، غلامرضا (۱۳۹۳). بررسی اثرات کیفیت اقلام تعهدی و مربوط بودن اطلاعات مالی بر هزینه‌های نمایندگی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۱(۴۴)، ۳۷-۶۹.

ولی زاده لاریجانی، اعظم؛ حسینی، علی و طهماسبی آشتیانی، مهسا (۱۳۹۹). اثر تعاملی کیفیت اقلام تعهدی و کیفیت حاکمیت شرکتی بر نوسان‌پذیری عملکرد شرکت. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۷(۳)، ۴۵۴-۴۷۲.

- Ahmad, R. A. R., Abdullah, N., Jamel, N. E. S. M., & Omar, N. (2015). Board characteristics and risk management and internal control disclosure level: Evidence from Malaysia. *Procedia Economics and Finance*, 31, 601-610 .
- Abdi, M. Sanaeemohamadi, M. Kazemiolom, M. Heidari, Y. (2019). The effectiveness of audit committee characteristics on information asymmetry: An agency theory. *Audit knowledge*, 19(74), 209-236. (In Persian).
- Akbari, M., Mahfoozi, G., Houshmand, R., & Mombini, Y. (2020). Relation of Effective Communications and Participations to Auditors' Work Deviation and Corruption. *Empirical Research in Accounting*, 10(1), 1-21. (In Persian).
- Amirzad, M. H., Baradaran Hassanzadeh, R., Mohammadi, A., & Taghizadeh, H. (2019). Modeling the Factors Affecting Financial Reporting Quality using Grounded Theory in Iran. *Financial Accounting Research*, 10(4), 21-42. (In Persian).
- Arab, r., Rezaei Monfared, M., gholamrezapoor, m., & amirnia, n. (2020). Analyzing the Input-Process-Output Theory in Explaining the Impact of Boardroom Education on the Weaknesses of Internal Controls. *Financial Accounting Knowledge*, 7(2), 109-128. (In Persian).
- Asadzade, H., Nikbakht, M., & Esmaelzadeh Maghari, A. (2023). Design and Validation of the Effective Size Model of Internet Audit Department. *Accounting and Auditing Research*, 15(59), 19-44. (In Persian).
- Almulhim, A. A. (2023). Effects of board characteristics on information asymmetry: Evidence from the alternative investment market. *Heliyon*, 9(6), e16510.
- Bajra, U., & Čadež, S. (2018). Audit committees and financial reporting quality: The 8th EU Company Law Directive perspective. *Economic Systems*, 42(1), 151-163.
- Barzegar, G., Hasannataj kordi, M., & Malaki, D. (2019). An Investigation of the Audit Committee Characteristics Effects on Corporate Social Responsibility Disclosure. *Accounting and Auditing Review*, 26(1), 19-38. (In Persian).

- Bhuiyan, M. B. U., Rahman, A., & Sultana, N. (2020). Female tainted directors, financial reporting quality and audit fees. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 16(2), 100189.
- Bilal, Chen, S., & Komal, B. (2018). Audit committee financial expertise and earnings quality: A meta-analysis. *Journal of Business Research*, 84, 253-270.
- Bilal, Komal, B., Ezeani, E., Usman, M., Kwabi, F., & Ye, C. (2023). Do the educational profile, gender, and professional experience of audit committee financial experts improve financial reporting quality? *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 53, 100580.
- Bonetti, P., Magnan, M. L., & Parbonetti, A. (2016). The influence of country and firm level governance on financial reporting quality: Revisiting the evidence. *Journal of Business Finance & Accounting*, 43(9-10), 1059-1094.
- Choi, Y. K., Han, S. H., & Lee, S. (2014). Audit committees, corporate governance, and shareholder wealth: Evidence from Korea. *Journal of Accounting and Public Policy*, 33(5), 470-489.
- Costello, A. M., & WITTENBERG MOERMAN*, R. (2011). The impact of financial reporting quality on debt contracting: Evidence from internal control weakness reports. *Journal of Accounting Research*, 49(1), 97-136.
- Francis, J., LaFond, R., Olsson, P., & Schipper, K. (2005). The market pricing of accruals quality. *Journal of Accounting and Economics*, 39(2), 295-327.
- Ghafran, C., O'Sullivan, N., & Yasmin, S. (2022). When does audit committee busyness influence earnings management in the UK? Evidence on the role of the financial crisis and company size. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 47, 100467.
- Ghorbani, B., Foroghi, D., Amiri, H., & Hashemi, S.A.. (2013). Financial reporting quality and idiosyncratic return volatility. *Financial Knowledge of Security Analysis (Financial Studies)*, 6(17), 45-61. (In Persian).
- Gorshunov, M. A., Armenakis, A. A., Harris, S. G., & Walker, H. J. (2021). Quad-qualified audit committee director: Implications for monitoring and reducing financial corruption. *Journal of Corporate Finance*, 66, 101854.
- Hasan, A., Aly, D & Hussainey, K. (2022). Corporate governance and financial reporting quality: a comparative study. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 22(6), 1308-1326.
- Hajiha, z., & Azadzadeh, A. (2019). Audit Committee Characteristics and Financial Statement Comparability with the Moderating Role of Audit Firm Size and Corporate Governance. *Financial Accounting Knowledge*, 6(3), 95-117. (In Persian).
- Hassan, S. U. (2011). Corporate governance and financial reporting quality: A study of Nigerian money deposit banks. *Chief Patron Chief Patron*.
- Johl, S. K., Kaur, S., & Cooper, B. J. (2015). Board characteristics and firm performance: Evidence from Malaysian public listed firms. *Journal of Economics, Business and Management*, 3(2), 239-243.
- Juhmani, O. (2017). Audit committee characteristics and earnings management: The case of Bahrain. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 7(1), 11-31.
- Kusnadi, Y., Leong, K. S., Suwardy, T., & Wang, J. (2016). Audit committees and financial reporting quality in Singapore. *Journal of business ethics*, 139, 197-214.
- Khajavi, S., Rezaei, G., & Bageri, M. (2021). Investigating the Role of the Board Structure on the Relationship between the Characteristics of the Audit Committee and

- the Quality of Financial Information. *Studies of ethics and behavior in accounting and auditing*, 1(1), 35-56. (In Persian).
- Khanmohammadi, m., & moayed amoli, h. (2022). Investigating the effects of audit committee characteristics' on the quality of financial statements in tehran stock exchange. *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*, 11(43), 323-335. (In Persian).
- Majiyebo, O. J., Okpanachi, J., Nyor, T., Yahaya, O. A., & Mohammed, A. (2018). Audit committee independence, size and financial reporting quality of listed deposit money banks in Nigeria. *IOSR Journal of Business and Management*, 20(2), 40-47 .
- Mashayekhi, B., Hasanzadeh, S., Samavat, M., & Nazari, S. (2023). Corporate Social Responsibility Disclosure and Management Opportunism: The Role Moderating of Corporate Governance. *Accounting and Auditing Review*, 30(3), 560-589. (In Persian).
- Mosavi, S. H. N., Shiadeh, E. E., & Azinfar, A. (2022). Effect of Audit Quality on the Relationship Between Audit committee characteristics and financial reporting quality. *Advances in Finance and Investment*, 5(2), 23-44. (In Persian).
- Martínez Ferrero, J., Garcia Sanchez, I. M., & Cuadrado Ballesteros, B. (2015). Effect of financial reporting quality on sustainability information disclosure. *Corporate social responsibility and environmental management*, 22(1), 45-64 .
- Nassir Zadeh, F., Askarany, D., Shirzad, A., & Faghani, M. (2023). Audit committee features and earnings management. *Heliyon*, 9(10), e20825 .
- Nawafly, A. T., & Alarussi, A. S. (2019). Impact of board characteristics, audit committee characteristics and external auditor on disclosure quality of financial reporting. *Journal of Management and Economic Studies*, 1(1), 48-65 .
- Namazi, M., & Rezaie, g. (2015). Examining the impact of accruals quality and information relevance on the agency costs of the companies listed in Tehran Stock Exchange. *Empirical Studies in Financial Accounting*, 11(44), 37-69. (In Persian).
- Nwaobia, A., Kwarbai, J., Olajumoke, J., & Ajibade, A. (2013). Financial reporting quality on investors' decisions. *International Journal of Economics and Financial Research*, 2(7), 140-147 .
- Paulinus, E. C., Oluchukwu, N., & Somtochukwu, O. (2017). Empirical investigation of corporate governance and financial reporting quality of quoted companies in Nigeria. *International Journal of Economics, Business and Management Research*, 1(5), 117-137 .
- Rahim, M. F. A., Johari, R. J., & Takril, N. F. (2015). Revisited Note on Corporate Governance and Quality of Audit Committee: Malaysian Perspective. *Procedia Economics and Finance*, 28, 213-221.
- Rainsbury, E. A., Bradbury, M., & Cahan, S. F. (2009). The impact of audit committee quality on financial reporting quality and audit fees. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 5(1), 20-33.
- Shika, K. Y. u., & Kantiyok, M. D. (2022). AUDIT COMMITTEE AND FINANCIAL REPORTING QUALITY: THE MODERATING EFFECT OF BOARD INDEPENDENCE OF LISTED DEPOSIT MONEY BANKS IN NIGERIA. *Gusau Journal of Accounting and Finance*, 3(3), 35-35 .
- Trai, D., Kha, T., Trung, L., & Dung, N. (2018). *The Impact of Corporate Governance on Financial Reporting Quality—Empirical Evidence from Vietnam*. Paper presented at the International Conference on Accounting and Finance, (December 2018).

- Valizadeh Larijani, A., Hosseini, S. A., & Tahmasebi Ashtiyani, M. (2020). The Interaction Impact of Accruals Quality and Corporate Governance Quality on Performance Variability. *Accounting and Auditing Review*, 27(3), 454-472. (In Persian).
- Zulfiati, L., & Fadhillah, I. S. (2019). *Effect of Corporate Governance and Financial Reporting Quality on Asymmetry Information*. Paper presented at the 5th Annual International Conference on Accounting Research (AICAR 2018).
- Zarei, A., & Ghasemi, M. (2016). The Effect of Audit Committee Characteristics on the Financial Statements Quality. *Journal of Iranian Accounting Review*, 3(12), 43-64. (In Persian).

